

Raadsvergadering d.d. 14 december 2017

Voorstel no. 101-2017

Agenda no. 8

Zaak no. D-ADV - 1702613

Aan
de Raad.

Voorstel:

Vaststellen Visie en Handboek Inrichting Openbare Ruimte en in te stemmen met het benodigde extra budget om de kwaliteitsimpuls op basis van het HIOR ten uitvoer te kunnen brengen.

Samenvatting:

De gemeente is verantwoordelijk voor de openbare ruimte. Hiervoor was nog geen beleid. De gemeenteraad heeft in 2013 een motie opgenomen waarbij er aandacht moest komen voor een kwalitatieve verbetering van de openbare ruimte in de oude kernen. De opdracht was om een integrale visie met een concreet handboek voor de inrichting van de openbare ruimte te ontwikkelen zodat onderlinge samenhang en kwaliteitsverbetering ontstaat. Voorgesteld wordt om in te stemmen met de Visie en het HIOR.

Financiële consequenties en dekkingsmiddelen:

Om uitvoering te geven aan het HIOR is een aanvullend budget, bovenop de reguliere onderhoudsgelden, noodzakelijk van €175.000. Dit bedrag is opgenomen in het Programmaplan 2018 - 2022. In 2018 zal het vigerende Beheerplan Wegen 2014-2018 worden geactualiseerd voor de periode 2019-2023. In dit plan zullen de genoemde werkzaamheden en de genoemde extra kosten ten gevolge van het uitvoering geven aan het HIOR worden opgenomen.

Gevolgde Procedure:

Om tot de Visie en het HIOR te komen is de volgende procedure gevolgd:

- informatie bijeenkomsten met stakeholders, bewoners en bedrijven om draagvalk te creëren;
- ruimtelijke visie en technische uitvoering zijn door de verschillende gemeentelijke afdelingen op elkaar afgestemd onder leiding van een extern stedenbouwkundig bureau;
- de wethouder is gedurende dit proces geïnformeerd en kan instemmen met de voorliggende Visie en het HIOR;

de financiële consequenties zijn doorgesproken met de afdeling Financiën (financieel consultant OW) en deze zijn opgenomen in het programmaplan 2018 - 2022.

Communicatieaspecten / burgerparticipatie / publicatievereisten:

Nee

Relatie met kerntakendiscussie

Ja, verhogen dienstverlening aan burgers en bedrijven

Toetsing van het voorstel aan wettelijke kaders met analyse van de juridische risico's:

n.v.t.

<u>Eventuele alternatieven en keuzebepaling:</u>

n.v.t.

<u>Tijdpad van realisatie:</u>

2018 - ev

<u>Evaluatie van voorstel na vooraf vast te stellen periode:</u>

n.v.t.

<u>Personele aspecten:</u>

n.v.t.

Toelichting op het voorstel:

Aanleiding

De gemeente is verantwoordelijk voor de openbare ruimte. De openbare ruimte is het visitekaartje en speelt daarmee een grote rol in de aantrekkingskracht van onze gemeente. Gebouwen en pleinen, terreinen, stegen etc. vormen samen met de openbare ruimte de dagelijkse leefomgeving van de bewoners in Edam-Volendam. Naast de verschijningsvormen van de gebouwen is ook een aantrekkelijke, goed verzorgde omgeving belangrijk voor zowel de bewoners als de bezoekers. Er wordt gewoond, gewerkt, gewinkeld en gerecreëerd. De openbare ruimte is de plek waar een verbinding gelegd wordt tussen deze verschillende functies.

De gemeente was op het gebied van de openbare ruimte beleidsarm. De werkzaamheden die raakvlakken hebben met de openbare ruimte werden voornamelijk adhoc geïnitieerd op basis van noodzakelijkheid. De samenhang in de diverse werkzaamheden was daardoor onvoldoende aanwezig. Elke afdeling binnen onze organisatie is op enig moment betrokken bij de openbare ruimte van onze gemeente. Er waren geen duidelijk afspraken gemaakt binnen de gemeente over kwaliteitsniveaus van bijvoorbeeld materialisering, legverbanden en kleurgebruik van de bestrating. De openbare ruimte is echter een geheel.

De gemeenteraad viel dit ook op en nam in 2013 een motie aan waarbij er aandacht moest komen in een kwalitatieve verbetering van de openbare ruimte in de oude kernen. Hiervoor is krediet beschikbaar gesteld om een integrale visie met een concreet handboek te ontwikkelen zodat de onderlinge samenhang (en kwaliteitsverbetering) ontstaat. Het huidige college is met de opdracht aan de slag gegaan dat resulteert in het document dat voor u ligt.

Voordelen van de Visie en het Handboek

- De kwaliteit van de openbare ruimte bepaalt de woon- en leefomgeving en geeft de toegevoegde economische waarde aan het gebied. Een aantrekkelijk centrum verhoogt bovendien de waarde van het onroerend goed en versterkt het vestigingsklimaat.
- Uitvoering wordt op plan- en projectniveau mogelijk. We kunnen sturen op processen en werkzaamheden voor de lange en de korte termijn.
- Door het opstellen van een integraal visie/handboek kunnen interne processen zoals voorbereiding van onderhoud en de uitvoering beter afgestemd worden.
- Een integrale visie verbetert de mogelijkheden om de financiën over meerdere jaren te sturen.
- De gemeente kan helder haar kwaliteitseisen neerleggen bij andere partijen zoals bewoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en investeerders voor bouwplannen binnen de historische kernen.
- De inwoners en bezoekers zijn de voornaamste gebruikers van de openbare ruimte. Door middel van het intensieve participatietraject (zowel inwoners als verenigingen en stichtingen) geven wij de gebruikers de mogelijkheid om op visieniveau mee te beslissen over de leefomgeving. Dit versterkt het externe draagvlak en de betrokkenheid van de bewoners.

Opdracht

De opdracht om een integrale visie op de openbare ruimte voor de gehele gemeente en een flexibel Handboek voor de oude kernen Edam en Volendam te ontwikkelen is gegund aan Bureau B+B. Een essentieel onderdeel van de opdracht is dat participatie een prominent onderdeel moest zijn van het proces. De visie bestaat uit een wensbeeld – vanuit de openbare ruimte – voor de gemeente voor tientallen jaren. Het is een duidelijk streefbeeld waarbij er kansen en ideeën zijn toegevoegd die dit wensbeeld onderschrijven. Het is belangrijk op te merken dat de visie niet in beton gegoten is maar dynamisch aangepast kan worden aan de veranderende omstandigheden in de toekomst om zo ook op de langere termijn een bruikbaar document te vormen.

Bij de uitvoering van delen van de visie zal niet alleen gekeken moeten worden naar de richtingen die in deze visie benoemd staan maar ook andere disciplines zoals verkeer en wet en regelgeving worden meegenomen. De realiteit kan daarom uiteindelijk afwijken van de leidraad (het HIOR) die in de visie staat. Binnen de gemeente, is het van belang dat het document zowel richting blijft geven als mee kan bewegen met veranderende standaarden en voortschrijdend inzicht. De visie en het handboek bieden een handvat voor de optimalisatie van toekomstige planontwikkeling voor verschillende deelgebieden. Het is een dynamische document dat aangepast kan worden als de omstandigheden daarom vragen.

Om de visie concreet te vertalen is de opdracht geweest om straatprofielen te ontwikkelen zodat er uniformiteit bij herinrichting kan worden toegepast (handboek). Hierin staan heldere regels, uitgangspunten en standaardoplossingen voor verschillende specifieke situaties in de openbare ruimte. Vakmanschap, beheerbaarheid en duurzaamheid staan hierbij voorop. De keuzes voor materialen en kleuren zijn daarmee in het handboek gemaakt zodat niet alleen de gemeente deze uniformiteit kan toepassen maar ook ontwikkelaars, bedrijven of burgers bij bijvoorbeeld bij een bouwontwikkeling.

Met de opzet van het handboek is het mogelijk om in een later stadium het handboek uit te breiden met straatprofielen voor de andere wijken binnen de gemeente waardoor het een dynamisch werkbaar document is voor de aankomende tientallen jaren.

Leeswijzer

De visie vormt samen met het handboek een leidraad voor toekomstige herinrichting van de openbare ruimte. De voorgestelde ingrepen, kansen & ideeën zullen niet allemaal op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. We kijken daarom verder dan de mogelijkheden die nu binnen bereik liggen en schetsen een gewenst toekomstbeeld. Naar aanleiding van de visie kan er gekozen worden om onderdelen op te pakken.

Binnen de visie zijn de ambities van de gemeente voor de kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte binnen de gemeente in zijn geheel, en de toeristische kernen van Edam en Volendam in het bijzonder benoemd. De visie bestaat uit een deel A (algemeen visie deel), deel B (Edam), deel C (Volendam) en het handboek inrichting openbare ruimte (HIOR) als onderdeel van B en C.

Samenvatting Visie

Uit de analyse is naar voren gekomen welke sterk herkenbare identiteiten de Gemeente Edam-Volendam maken. De toekomstige ontwikkelingen in de openbare ruimte zullen goed aansluiten op de stedelijke structuur van de historische kernen en deze zo mogelijk versterken. De bestaande specifieke kwaliteiten en kansen worden inzichtelijk gemaakt, zodat de sterke identiteit en rijke historie optimaal worden benut in de uitstraling van de openbare ruimte. Waar mogelijk wordt deze historisch gegroeide identiteit versterkt. Dit vormt immers de basis voor mooie, herkenbare en typisch Edamse en Volendamse straten en pleinen.

De regio is opgebouwd uit dijken, linten en polders. Het landschap is gevormd door de relatie met de voormalige Zuiderzee. De aanwezigheid van het vele water in de regio heeft het ontstaan van infrastructuur altijd sterk beïnvloed. Dit geldt voor de historische paden langs en over de dijken maar

ook voor de meer recente provinciale weg langs het kanaal. Deze relatie tussen infrastructuur en water zal in de toekomst gehandhaafd blijven en beter beleefbaar gemaakt kunnen worden. De dijken zijn hierbij van groot belang. De Zuiderzeedijk en de ringdijken van de Beemster en de Purmer vormen samen met de lintdorpen die de dijken met elkaar verbinden een recreatief netwerk. Verbindingen, routes en voorzieningen zouden toegevoegd of versterkt kunnen worden voor een betere en meer complete recreatieve beleving van Zeevang en de Purmer.

Edam

In Edam definiëren subtiele straatdetails de verschillende profielen. De rijke detaillering van de verharding van Edam wordt in een serie nieuwe details doorgevoerd. Steengrootte, kleur en legrichtingen markeren gebruikszones in het profiel. Trottoirs ontbreken in de binnenvesting. De openbare ruimte wordt uitgevoerd in duurzame materialen met een lange levensduur en behoud van uitstraling door de jaren heen. De basiskleur van objecten is klassiek, verzinkt en twee keer gepoedercoat.

Volendam

Volendam is door het nautisch karakter een stoer dorp en heeft zich in Nederland sterk op de kaart gezet. De openbare ruimte kan deze positie ondersteunen met een duidelijke, robuuste, maar ook verzorgde uitstraling. Om een eenheid te bereiken in het dorp wordt alle bestrating met hetzelfde materiaal gedaan: een krachtig rode klinker. De bijzondere plekken kunnen een verbijzondering in materiaal krijgen. De openbare ruimte wordt uitgevoerd in duurzame materialen, met een lange levensduur en behoud van uitstraling door de jaren heen.

Volendam wordt – in contrast met Edam- zo veel mogelijk ‘detail loos’ ontworpen: Op en onderaan de dijk, in het Doolhof en op bijzondere plekken worden randen, afbakeningen en opsluitingen op een zo minimaal mogelijke wijze uitgevoerd. Zo worden parkeervakken subtiel aangegeven door een markering. De afwatering bestaan uit een enkele verdiepte steen of smalle klinkergoot. In de woonstraten worden strakke bandenlijnen gebruikt. Het gebruik van overige randdetaillering wordt zo veel mogelijk weggelaten. Alle elementen in Volendam zijn gebaseerd op het principe van ronde of gebogen elementen zonder verdere opsmuk of details. Toevoeging van hout straalt warmte uit en heeft een link met de haven. De basiskleur van het meubilair is zwart/antraciet.

Zeevang en overige gebieden

Het Algemeen Deel A, betreffende de Visie op de inrichting van de openbare ruimte is ook voor het Zeevangse deel en de overige gebieden van de gemeente relevant. Het is een optie om voor de dorpen van Zeevang en de overige gebieden ook een gedetailleerd handboek op te stellen. Voor Oosthuizen is dit deels gedaan middels de Raadhuisstraatvisie.

Relatie raadsnotie 15/07/2017 uitstraling/kwaliteit centrum Edam en Volendam

In de visie is rekening gehouden met de raadsnotie van 15 juni 2017 over de kwaliteit en uitstraling van – met name - het centrum van Volendam. Binnen de visie is het wenselijk om het uitstallings- en reclamebeleid te actualiseren en aan te vullen met onderstaande concrete principes:

Uitstallingen

- Het uitstallen van koopwaar is alleen toegestaan op de stoepjes. De rabatstroken en overige wegdelen dienen vrij te blijven;
- De uitstallingen moeten makkelijk verplaatsbaar zijn;
- Vanaf de winkeldeur moet er een opening aanwezig zijn die net zo breed is als de winkeldeur en die doorloopt tot aan de rijbaan;
- De uitstallingen blijven binnen de maximale breedte van de prive-stoepen;
- Terrasafscheidings worden zoveel mogelijk voorkomen. Indien ze toch geplaatst worden zijn deze van glas.

Reclame-uitingen

- Bedrijfsnamen worden op de gevel vermeld, of op het raam. Geen uithangborden.
- Etalageverlichting wordt gestimuleerd, om ook 's avonds een vriendelijke uitstraling van de stad te hebben.
- Eventuele zonwering wordt over de breedte van de gehele gevel eenduidig toegepast.
- Er mag niets aan luifels, de zonneschermen of lantaarnpalen worden gehangen.

- Reclame-uitingen dienen een positieve bijdrage te leveren aan het gebouw en het straatbeeld en onderstrepen de architectuur van het pand.
- De locatie van de reclame-uitingen beperkt zich tot de begane grond.
- Reclame-uitingen worden integraal meegenomen in het ontwerpproces bij nieuwbouw en verbouw;
- Er worden geen elementen (vlaggen etc.) haaks op de gevel gemonteerd.

Participatietraject

Stakeholders

Nog voordat er een pen op het papier stond zijn er voor het opstellen van de visie drie stakeholder-bijeenkomsten georganiseerd. Hierbij waren vertegenwoordigers van de verschillende stakeholders en een ambtelijke vertegenwoordiging aanwezig. Zij fietsten gezamenlijk door Edam en Volendam en discussieerden op verschillende locaties over de openbare ruimte. Voor het Zeevangse deel van de gemeente is in een bijeenkomst met de dorpsraden op het stadskantoor een verkenning gedaan. Het eerste concept is met deze stakeholders besproken en afgestemd. Vanwege de betrokkenheid vanaf het begin proces werd het concept zeer positief ontvangen.

Bewonersavonden

Tijdens de totstandkoming van de visie en het handboek zijn twee inloopavonden georganiseerd; één in Edam en één in Volendam. Op deze avonden is de visie toegelicht en zijn de kansen en ideeën aan de bevolking voorgelegd. De inrichtingselement die in het handboek zijn opgenomen zijn tastbaar opgesteld. Op de avond in Volendam is ook het ontwerp voor Zeestraat en Europaplein met behulp van een maquette en plankaart verder toegelicht. Op beide locaties is een proefstrook neergelegd met hierin enkele klinkermixen en het voorstel voor de principe detaillering van een straatprofiel. Voor de afwatering is een bijzondere kolkdeksel getoond. Daarnaast kregen bewoners en stakeholders de gelegenheid te reageren op het proces en de communicatie. Wij hebben veel reacties ontvangen die avond. Deze reacties zijn gebundeld en verwerkt in de visie. De bewoners die hun e-mailadres hebben achtergelaten zijn over het vervolg van het proces geïnformeerd.

Advies vervolg participatie bij uitvoering

Zodra een straat of plein wordt aangewezen voor herinrichting of grootschalig onderhoud, worden de direct betrokkenen geïnformeerd. Dit zijn niet alleen de direct aanwonenden, maar ook betrokken ondernemers en andere stakeholders. Zij worden gevraagd mee te denken met het ontwerp. Ze kunnen hun wensen kenbaar maken en de gemeente geeft aan op welke wijze hun inbreng gebruikt kan worden en op welke momenten zij kunnen reageren op de nieuwe ontwerpen. Keuzen en belangenafwegingen worden helder gecommuniceerd tijdens deze ontwerpfasen. Ook het uitvoeringstraject wordt met stakeholders gecommuniceerd om overlast tijdens deze fase zoveel mogelijk te voorkomen.

Gebruik Visie en Handboek

Het handboek is een vertaling van de visie op de openbare ruimte in de oude kernen van Edam en Volendam.

De afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling zal de visie als leidraad hanteren voor uitwerking van plannen. Openbare Werken zal het HIOR gebruiken als leidraad voor inrichting en materiaal gebruik in de oude kernen. In het Handboek wordt voor zowel Edam als Volendam per straatprofiel gedetailleerd aangegeven op welke wijze herinrichting c.q. groot onderhoud zal worden uitgevoerd. Dit betreft dan onderwerpen als:

- Aangesloten wordt op het technisch programma van eisen wat gehanteerd wordt voor de openbare ruimte. In dit document wordt ingegaan op constructieve -, verkeerskundige-, en afwateringseisen en waterberging;
- De kleur, formaat en het verband van de bestratingsmaterialen, aangesloten wordt op de karakters in de beide gebieden. Gekozen is ook voor duurzame materialen. Veelal gebakken materialen om aan te sluiten bij het historisch karakter met een langere levensduur dan bijvoorbeeld bestratingmateriaal van beton;
- De keuze van het straatmeubilair (banken, boomkransen, prullenbakken) en de bebording;
- Het verkeersregiem en verkeer remmende maatregelen waar nodig en ook in overleg met de stakeholders;
- Pleinen verdienen extra aandacht, hier is ruimte voor verbijzondering ten opzichte van standaardkeuzen;

- De historische verlichting blijft gehandhaafd, en wordt conform het beleidsplan Openbare verlichting van led verlichting voorzien;
- Groenstructuur, locatie en keuze bomen en beplanting;

Het handboek moet niet gezien worden als een strak keurslijf. Daar waar nodig, afhankelijk van de locatie waar onderhoud gewenst is en wensen van de stakeholders, kan gemotiveerd worden afgeweken, als de omstandigheden daar om vragen.

De keuze wanneer een straat, steeg of plein in het HIOR gebieden aan herinrichting c.q. groot onderhoud toe is hangt van vele factoren af, zoals:

- Het geformuleerde beleid in het Beheersplan Wegen 2014 – 2018. Dit plan zal in 2018 worden geactualiseerd voor de periode 2019 - 2023;
- De 2 jaarlijkse inspectie van de staat van de wegen, op basis van deze inspectie wordt beoordeeld welke wegen niet meer aan de vereiste minimale eisen voldoet. Deze eisen zijn vastgelegd in het Beheerplan Wegen 2014 – 2018;
- De afstemming met het programma voor onderhoud aan rioleringen, het GRP. Ook worden de nutsbedrijven geïnformeerd. Dit om te voorkomen dat na het herstellen van de bestrating, vervolgens de straat weer opgebroken wordt voor werkzaamheden aan kabels- en leidingen;
- Het beschikbare budget, dit is eveneens vastgelegd in het vigerende Beheersplan Wegen 2014 – 2018.

Jaarlijks wordt op deze wijze het groot onderhoudsprogramma voor het komende jaar, opgesteld. Zoals al is aangegeven wordt hierbij gestreefd naar een integrale aanpak waarbij alle ondergrondse- (zoals ook afvalcontainers) en bovengrondse aspecten in een aansluitende periode worden aangepakt. Dit om de overlast naar bewoners en bedrijven zo kort als mogelijk is te beperken. Op het gebied van organisatie en kosten zijn dan eveneens voordelen te behalen.

Financiële consequenties

De uitvoering van de ophoging en herinrichting van de HIOR gebieden zal dan ook over een langere periode worden uitgevoerd. Op basis van het groot onderhoud in de afgelopen jaren is beoordeeld welk percentage van het jaarlijks beschikbare budget gemiddeld aan de HIOR gebieden is besteed. Voortvloeiend uit de gekozen profielen zoals opgenomen in het HIOR en de keuze voor toepassing van materialen (gebakken materialen in plaats van beton, straatmeubilair etc.) is berekend hoeveel extra financiering noodzakelijk is voor onderhoud aan bestrating in de oude kernen. Voor Volendam ligt dit hoger dan Edam daar in Volendam nu veelal bestratingmaterialen van beton worden toegepast, waar bij de herinrichting nu gekozen wordt voor gebakken materialen. Hergebruik van huidige materialen is in veel gevallen niet mogelijk door de voorgestelde materiaalkeuze in het HIOR. Op basis van deze uitgangspunten is berekend dat bovenop de reeds vastgestelde onderhoudsgelden, die zijn gebaseerd op groot onderhoud met de traditionele materialen, jaarlijks gemiddeld circa € 175.000 extra budget gewenst is.

De doelstelling van de motie in 2013 was een verhoging van het kwaliteitsbeeld van de openbare ruimte in de oude kernen. Met het voorliggende HIOR wordt deze doelstelling nagestreefd. De gekozen materialen zijn duurzamer, hebben een langere levensduur en de extra kosten zullen zich op termijn terugvertalen naar lagere onderhoudskosten (life cycle cost). De éénduidigheid aan gekozen materialen zal tevens voordelen bieden bij inkoop, opslagkosten en opslagruimte.

Edam-Volendam, d.d. 7 november 2017

Burgemeester en wethouders van Edam-Volendam,

de loco-secretaris,
M. Bekkenkamp MSc

de burgemeester,
L.J. Sievers.